

A PÁRBAJ

BESZÉLY

1.

– Boldogság, ne pattantsd szét keblemet! A szőlő elaszik, ha nincs, ki vesszejéről leszedje. És oh, a gyönyör kinná válik, ha nincs rokon szív, kivel megosszuk.

– Igazad van, barátom! – szakasztá félbe a belépő, berohanó Szamosi Homonnait, ki föntebbi szavai után hosszan veté magát pamlagára.

– Igazad van – monda Szamosi –, azért jövék hozzád, hogy kebledbe öntsem lelkem boldogságát, idvét. Oh te barátom vagy, részt fogsz venni örömemben...

– S te az enyémben...

– Ne szakassz félbe, Homonnai! Keblem áradó folyam, hagyd kiömlöni, vagy ön partját mossza el. Halld: én szeretek...

– Én is.

– S szerettetem!

– Én is.

– De az én kedvesem, Homonnai, az én kedvesem! az az angyali jóság, az az isteni szépség, az a...

– Semmi, barátom, semmi... Rózám mellett...

– Micsoda Róza? – kérdé kissé meghökkenve Szamosi.

– Démi Róza... ezen...

– Téged szeretne? Róza?

– Miért ne?

– Téged?

– Igen, ha mondom!

– Tréfa!

– A legeslegkomolyabb való.

– Eszedet vesztéd, jó barátom! – mond Szamosi vadul kacagva. – Róza engem szeret, engem és senki mást! Nézd e gyűrűt...

– Övé...

– Volt! – egészíté ki Szamosi.

– S nézd ezt! – szóla Homonnai, kebléből papírt vonva ki.

– E levél? – kérdé kíváncsian Szamosi.

- Olvasd.
- Szívem királya... – kezdé olvasni Szamosi.
- Csak a végét, csak a végét, az is elég lesz.
- Örök híved... – rebegé amaz, s a levél kihullt kezéből.
- S a két ifjú, mint a költő mondja,
Haloványabban fehér szobornál
...némán és merőn áll.
- Te le fogsz mondani róla! – szóla Szamosi szünet után.
- Őrjöngesz?
- Le kell mondanod, csábító!
- Szamosi... semmi sértést...
- Csábító, mondom, és újra, csábító!
- Alávaló! ez vért kíván!
- Annál jobb. Holnap.
- Még ma.
- Jó. Tüstént!
- S elrohantak. – A falon terhétől menekülten állt két pisztolyszeg.

2.

Sűrű lomboktól környezett tér a nézőhely. Két fegyveres ifjú jön. Fegyvereiket etetik, melyek mohón nyelik ónétkeiket, mint galamb a búzaszemet, mint martalékát a pokol. Célba állnak.

- Még egyszer. Homonnai, mondj le!
- Lőj!
- Szamosi célzott – és keze a fegyverrel lehanyatlott.
- Lőj, ha mondom!
- Nem lövök... – s a hang elhalt ajkain. Némán mutatott Homonnai háta megé.
- Férfi – mond ez visszatekintve –, férfi és hölgy... ölelkezés... csók... de mi közünk hozzá?
- S a hölgy? – kérdé Szamosi.
- A hölgy?... Hah! Róza...

3.

- Hát lőjünk, Homonnai?
- Igen. De más célt a golyóknak!
- S egy durranat hallik. Utána más. Az ifjak kezét fogva távoznak.

4.

- Mit haraptál? – kérde társától egyik golyó a fűben.
- Egy levelet... s te?
- Egy gyűrűt.

A BAJAZZO

BESZÉLY

1.

– Nagysádnak méltóztatott... – mondá, vagy inkább hebegé egy belépő ifjú, tétovázva hajtván meg magát a pamlagon ülő hölgy előtt.

– Igen – folytatá a hölgy, pillanatnyi zavar után összeszedve magát –, igen... meghívám önt... ön eljött, köszönöm. De üljön le. Ide mellém. Bátoran. Így. Ön köteltáncos. Tudom. Én grófnő. Semmi! A szerelem nem ismer rangot... igen, én megszeretém önt. Maradjon, maradjon ülve. Hallgasson meg. Ne piruljon, nekem kellene pirulnom, de ön nem fog félremagyarázni. Föltárom keblem mélyét, hogy lássa ön az érzelemtengert, melynek hullámból szerelmem Vénusza bontakozék. Én szeretek; szerelmem forró, mint a nap, mely a virágokat élteti Vezúv tövében, forró, mint a Vezúv keble, melynek lávája e virágokat elégeti. S én önhöz röpítem keblem bárkájából lángérelmem galambját, hogy az a viszonszerelm zöld lombjával szálljon vissza...

– Nagysád...

– Keljen fel ön. Ne térdeljen. És ha szeret engem, nevezzen Izabellának.

– Izabella!

– Vagy Izabellájának...

– Izabellám!

És a teremben halk csattanat hallék; csók.

– Fioretta, hol van Ricco? soká késik.

– Nem tudom, atyám – válaszolt Fioretta –, papírt láték kezében, melyből többször olvasott, aztán elment.

– Semmi. Majd megjön. Feküdjél le, édes leányom, már késő az idő.

– Lefeküdjem, atyám? lefeküdjem; hát tudnék-e nyugodni, mielőtt Ricco csókja nem ég ajkamon?

– Bohó, te!

– Oh atyám, én őt oly mondhatlanul szeretem! De íme farkast emlegetünk... idvez légy, szívem vére! idvez légy, Riccóm! Eddig kelle váratnod Fiorettát, a te Fiorettádat? És milyen elváltozott... mily tűnődő... mi jutott eszébe a bajazzónak, a virgonc bajazzónak? Ugyan ölelj meg hát; vagy tán már nem is szeretsz?

– Nem szeretni? Fioretta! szeretem az egész világot...

– Hohó! azt már ne tedd; úgy bezzeg megjárna a szegény Fioretta, ki csak egyet szeret, s ez az egy Ricco, a bajazzo! De hol is voltál? talán bizony valami kaland?... no légy nyugodt; nem látod-e, hogy csak tréfa? Szerelem és gyanú nem fér meg egy szívben. Az enyémben szerelem van. És most csókold meg Fiorettát, s én megcsókolom Riccót, hogy alhassunk, álmodhassunk... édeseket... egymásról. Így!

S alvának, álmodának. Kéjtelve merenge Fioretta lelke a bajazzo kedves vonásain. És Ricco az idv hetedik egében lenge, és látá a hetedik ég angyalát... ébenhajakkal, éjszemekkel. De Fioretta aranyhajú és emlény szemű vala. Ricco álmoképe nem Fioretta volt.

Alkonyodott. Sétány, tér, utca pezsgé a néptömegtől, mely tarka vegyülettel hullámszék fel és alá, s Olaszország búcsúzó napja harmatkönnyeket sírt a fasorok lombjaira, mert válnia kelle az érdekes látványtól.

Oszlop mellett állt egy ifjú, kémlő tekintetet vetve a tömeg közé. – Igen... ott ő jön! – szólt az –, ő! oh, eddig csak az éji lámpa fényénél volt szabad őt látnom, és most, hála... de ketten jönnek. S erre. Elvonulok.

S két hölgy ült az oszlop előtti padra, hihetőleg kikeről az ifjú szólt, vagy gondolt.

– De remélem, már kigyógyulál, Izabella! – kérde társnőjét egyik hölgy.

– Egészen. Amily gyorsan született, oly gyorsan is halt ki szenvedélyem.
– S ki volt szerelmed tárgya, ha szabad tudnom?
– Jót nevensz, ha megmondom. Egyébiránt nem én valék első, ki azon ifjúba szeretett. Ritka szépség. Ricco...
– A bajazzo?
– Ő.
Az oszlop megett az ifjú keble szorult, de öve tágult, mert... törét kirántá.
– Megölöm... ah! én őt szeretem... de ő megcsalt... és mégis szeretem... – s eltántorgott.

4.

A tengerparton kötél tánccsokat bámult a nép. És volt mit bámulni! Fioretta szépsége, ügyessége, s a bajazzo ötletei mindenkit elragadtak.

– Corpo di Dio! ugyan ármányos fickó az a Ricco – szóla valaki a nézők közül –, az ember nem győzné magát rajta eléggé kinevetni, ha fél ducet szája volna is.

– Várjunk csak, a vége teszi meg igazán! – jegyzé meg más. – Nézzétek ama kötélahidat az árbocok tetején, azon fog egyik hajóról a másikra vándorolni. Kár, hogy nincs felhős idő, oly magas, hogy egypár mennykövet dughatna zsebébe.

– Már indul! – hangzék, s a kebel a lélegzés börtöne lett.

És Ricco mint zerge szökelte a kötélahídon a hullámok felett, melyek lapulva húzták meg magokat, és hallgattak... bámulva a vakmerényt. A bajazzo tovább ér... tovább... középen van... Izabella... Fioretta! – hangzik a magasban... egy szökkenés... s a hullámok kacagva nyelék el a martalékot. De a nép többé nem nevette a bajazzót... és ő nem szeretett több grófnőt... hanem őt a sírban is szereté Fioretta.

A SZÖKEVÉNYEK

EREDETI NOVELLA

1.

- De hova?
- Pestre.
- Pestre?
- Igen.
- Mért éppen...?
- Legbiztosabb.
- Jó.
- Korán...
- Kész leszek.
- Vigyázva...
- Ne félj.
- S el ne késsél...
- Nem.
- Isten veled, Anikóm!
- Jó éjt, Károly!

2.

Szegény öreg Csornay András úr! Ő oly diadallal mondja éppen most a kaszinóban vele sakkozó tiszteletes úrnak a sakk-mattot, mintha tulajdonképp nem ő volna sakk-matt; mert hiszen Anikó az ő neje, és Károly unokaöccse.

3.

Másnap az egész kisváros, melyben ezek történtek, mintha csak egy nyelv lett volna, Csornay Károly és Csornay Andrásné megszökéséről beszélt.

- Úgy kell a vén bolondnak, mért vett el oly szép fiatal lányt.
- Hanem ez mégis túljár az eszemen; hiszen mód nélkül szerették egymást.
- Az igaz.
- Én csak a szegény öreget sajnálom; fogadni mernék, sírba viszi őt felesége utáni bújja.
- Szegény öreg!
- Szegény Csornay András!

Míg a kisvárosban azon beszédek kerengtek, miknek rövid kivonatát közöltük, Károly Anikóval Pestre ért. Midőn kocsisok a fogadóba hajtott, éppen akkor indult ki onnan egy más kocsi.

– Hah! – sikolta fel Anikó.

– Vakulj meg! – gondolá Károly, futó pillanatot vetve a kimenő kocsin ülőre, s mindketten öltönyeikbe burkolóztak, mennyire lehetett; mert azon kocsi a városukbeli boltost vitte.

– Nem ismert ránk – szólt nyugtatólag Károly, midőn a kibérelt szobába léptek –, különben köszönt volna.

– Hála istennek!

– És most az enyém vagy, Anikóm, enyém e szép barna haj, e szép piros ajk, e szép fekete szem, e szép fehér kebel...

– Tiéd vagyok, Károly!

S boldogok voltak, egy ideig. De az érzéki gyönyör csak mámor, melyből az ember kijózanodik, s midőn Károly és Anikó kijózanodtak, nagy szomorúsággal szólának.

– Teremtő isten! miből élünk? mindenből kifogytunk...

Nem értek rá tovább tanácskozni, mert az ajtón kopogás hallatszott, s utána egy ismeretlen úr lépe a terembe.

– Csornay Károly úrhoz van szerencsém? – kérde az idegen.

Károly zavarodtan s némileg megijedve hallgatott, fölfedeztetés jutván eszébe.

– Ön hallgat – folytatá az idegen –, de meglepetése tanúsítja, hogy ön az, kit keresek; méltóztassék nevét e sorok alá írni. Így. Mához egy évre pontban ismét meg fogok itt jelenni. Ne feledje ön, mához egy évre. Ajánlom magamat.

A rejtélyes ismeretlen távozik.

Nehéz volna kitalálni: Károly- s Anikónak bámulata vagy öröme volt-e nagyobb? mert a papír, melyet az idegen odanyújta, egy összegről szóló nyugtató volt, mellyel a két szerető egy évig, bőven költve, beérhette; s ez összeget az idegen le is olvasta a nyugtató aláírása után.

– Megfoghatatlan! – kiálta föl Anikó, a pénzt szemlélve.

– Azaz nagyon is megfogható biz ez – felelt Károly, eltéve a szinte manna-ként odahullott pénzt.

S ezentúl éltek még boldogabban, mint eddig, minthogy most már anyagi gondok nem háborgatták őket, s azon aggodalmok is szétoszlott, hogy a boltos által tán megismertettek, mert hisz ebben az esetben az öreg Csornay András rég rajtok üthetett volna.

– S egy év múlva – szóla Károly – ismét eljön az az idegen, hogy nyugtatványát aláírjam, s pénzét fölvegyem; nemde, azt mondá?

– Igen.

– Szívesen megteszem!

5.

Csornay András nejének s unokaöccsének megszökése után nem telt bele fél év, hogy az öregúr házához egy ifjú érkezett. Arcán hosszas szenvedés s kétségbeesett elhatározottság kifejezése.

András úr nemrég jött haza a kaszinóból, s szomorú volt. Vagy még mindig felesége hűtlenségén szomorkodott, vagy azon, hogy ma a tiszteletes úr egy más után többször sakkmattolta... nem tudjuk.

Az ifjú ember belépe, az öreg elsápadva rogyott székére; amaz reszketve ragadá meg kezét, s esdeklő hangon szólt:

– Bátyám, édes jó bátyám (mert Károly volt az ifjú), mi áron nyerhetem meg bocsánatát? mindenre kész vagyok, mindenre...

– Hol van nő... őm... azaz...?

– Ő... ő... nincs itt.

Az öregúr nagyot lélegzett.

– Mindent elmondok – folytatá Károly –, s meglátja ön, inkább szánakozását érdemlem, mint bosszúját. Ó, én borzasztó sokat szenvedtem. Mennyszágom ideje vajmi hamar lejárt, s jött a pokol örök kárhozatja, mert ön nejének arcán három angyal, de szívében háromszáz sátán lakik, ő az asszonyok legrettenetesebke. Tovább nem tűrhettem, megszöktem tőle.

– Szegény Károly öcsém, szívemből sajnállak; de te engem még inkább sajnálhatsz: téged csak fél évig, hanem engem egész éven át gyötört.

– Önt is?...

– Bámulsz, ugye? A világ a legboldogabb házaspárnak tarta bennünket; látott volna csak négyszemközt egymással!... emléke is borzaszt. Áldásom kísért szökéseden, mert te voltál legnagyobb jóltevőm az életben; s én jótéményedet némileg meghálálni akarván, miután hollétedet megtudtam a boltos által, ki veletek találkozott, rendes jövedelmet határoztam számodra, melyet egy évre föl is vettél.